

УДК 378.1

Матвієнко Оксана Володимирівна,
професор, доктор педагогічних наук,
кандидат технічних наук,
професор кафедри документознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності
Київського національного університету
культури і мистецтв
ORCID ID 0000-0001-5772-848X
oxmix2017@gmail.com

Цивін Михайло Наумович,
кандидат технічних наук, доцент,
професор кафедри архітектурного проектування
Інституту дизайну, архітектури та журналістики
ORCID ID 0000-0003-0312-5805
tsyvin2012@gmail.com

ПІДГОТОВКА ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ В УКРАЇНІ: НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ РОЗШИРЮЄТЬСЯ У НОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЯХ

Мета роботи полягає у виявленні суперечностей, наявних у цілях підготовки фахівців за спеціальністю 015.05 Професійна освіта (документознавство). **Методи дослідження:** аналіз документального потоку публікацій з підготовки фахівців за спеціальністю 015.05 Професійна освіта (документознавство), метод аналогії для виявлення спільного та відмінностей у підготовці документознавців в Україні; метод конкретизації для детального вивчення підготовки документознавців за спеціальністю 015 Професійна освіта у нинішніх умовах. **Наукова новизна** полягає в охарактеризуванні виявлених суперечностей у підготовці документознавця у межах педагогічної спеціальності 015 Професійна освіта. **Висновки.** Зміст і цілі підготовки педагогів професійної освіти із спеціалізацією «документознавство» потребують наукового обґрунтування для спеціальності 015 Професійна освіта відповідно до кваліфікаційних вимог стандарту документно-інформаційної освіти.

Ключові слова: професійна освіта, документознавство.

Матвієнко Оксана Владимировна,
доктор педагогических наук,
кандидат технических наук, профессор,
професор кафедри документоуедення
и информационно-аналитической деятельности
Киевского национального университета культуры и искусств

Цивин Михаил Наумович,
кандидат технических наук, доцент,
професор кафедри архітектурного проектування
Інституту дизайну, архітектури и журналистики

ПОДГОТОВКА ДОКУМЕНТОВЕДОВ В УКРАИНЕ: ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В НОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЯХ

Цель работы заключается в выявлении противоречий, имеющихся в целях подготовки специалистов по специальности 015.05 Профессиональное образование (документоведение). **Методы исследования:**

анализ документального потока публикаций по подготовке специалистов по специальности 015.05 Профессиональное образование (документоведение), метод аналогии для выявления общего и различий в подготовке документоведов в Украине; метод конкретизации для детального изучения подготовки документоведов по специальности 015 Профессиональное образование в нынешних условиях. **Научная новизна** заключается в характеристике выявленных противоречий в подготовке документоведов в пределах педагогической специальности 015 Профессиональное образование. **Выводы.** Содержание и цели подготовки педагогов профессионального образования со специализацией «документоведение» требуют научного обоснования для специальности 015 Профессиональное образование в соответствии с квалификационными требованиями стандарта документо-информационного образования.

Ключевые слова: профессиональное образование, документоведение.

Matvienko Oksana,
Doctor of Pedagogy, Ph.D., Professor,
Professor of the Department of Documentation
and information-analytical activity
at Kyiv National University of Culture and Arts

Tsyvin Michael,
Ph.D., Professor of the Department of Architectural Design
at Institute of Advertising

EDUCATION OF DOCUMENTEES IN UKRAINE: THE PROVISION OF EDUCATIONAL SERVICES IS EXPANDING IN NEW SPECIALTIES

The **purpose** of the work is to identify the contradictions available for the purpose of training specialists in the specialty 015.05 Professional Education (Documentation). **Methods of research:** analysis of the documentary flow of publications on the training of specialists in the specialty 015.05 Professional education (document science), the method of analogy for the identification of common and differences in the training of documentologists in Ukraine; a method of concretization for a detailed study of the phenomenon of training documentologists in the specialty 015 vocational education in the current conditions. The **scientific novelty** consists in characterizing the revealed contradictions in the preparation of a document scientist within the pedagogical specialty 015 Vocational education. **Conclusions.** The content and objectives of the training of teachers of vocational education with the specialization "Documentation" require a scientific justification for the specialty 015 Vocational education in accordance with the qualification requirements of the standard of document and information education.

Keywords: professional education, document studies.

Актуальність теми дослідження. Підготовка документознавців в Україні, еволюціонувавши від самостійної спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», яка користувалась значним попитом серед абітурієнтів на освітньому ринку, до латентного стану у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», від «зародження» спеціальності у межах бібліотечних факультетів інститутів культури до поширення її на значну кількість ВНЗ, в т.ч. й технічного спрямування, з 2016 р. поповнилась освітніми програмами підготовки документознавців за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань 01 Освіта.

У переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти за пропонованою спеціальністю поміж будівництва, гірництва, деревообробки зварювання, комп'ютерних технологій тощо, наявна й спеціалізація 015.05 Документознавство.

Освітніми цілями спеціальності 015 Професійна освіта [8] є підготовка фахівців, здатних здійснювати фахову за спеціалізацією та освітню діяльність із професійної підготовки кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів, бакалаврів для забезпечення виробничого процесу на підприємствах, в установах та організаціях галузі/сфери відповідно до спеціалізації. Поряд із формулюванням цієї мети у наукових публіка-

ціях акцентується фахова документознавча підготовка, яка дає змогу випускнику працювати у сфері документно-інформаційних комунікацій на відповідних посадах.

Отже, маємо освітньо-педагогічну ситуацію навчання документознавців за двома, хоча й дотичними, але різними галузями знань, за різними спеціальностями і навчальними планами, з відмінними освітньо-кваліфікаційними характеристиками, професіологічними концептами та професійними цінностями.

Суперечності такого стану можуть проявитись вже на етапі вибору абітурієнтом спеціальності, який часто далекий від усвідомленого і здійснюється за зовнішніми атрибутами. В умовах конкуренції університетів на ринку освітніх послуг абітурієнти не завжди зможуть чітко зрозуміти, яку освіту вони одержать за обраною спеціальністю: документознавця чи педагога, оскільки навіть назва спеціальності *Професійна освіта (документознавство)* складає враження, що буде одержана професійна освіта з документознавства.

Актуальність звертання до розгляду підготовки документознавця за спеціальністю *015 Професійна освіта* має наукову і соціальну аргументацію. Зокрема, проблема може бути сформульована таким чином: мета освіти, заявлена як підготовка документознавця у межах спеціальності *015 Професійна освіта (документознавство)*, не відповідає нормативному змісту підготовки здобувачів вищої освіти з документознавства відповідно до стандарту спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», який акумулює у собі стандарт документознавчої освіти [10]. Очевидна відмінність цілей навчання, об'єктів вивчення та діяльності майбутнього фахівця, теоретичного змісту предметної області діяльності, не дають змоги досягти необхідних результатів навчання та фахових компетенцій у сфері документознавчої освіти студентами спеціальності 015 Професійна освіта (документознавство).

Аналіз досліджень і публікацій. Науково-педагогічна школа підготовки фахівців у межах спеціальності *015 Професійна освіта (документознавство)* знаходиться на стадії активного формування.

У наукових публікаціях розглядаються питання методики викладання окремих дисци-

плін, піднімаються проблеми формування системи компетентностей педагога професійного навчання. Так, у статті І. Демуз [2] окреслено цілі навчання студентів за спеціальністю 015.05 «Професійна освіта (документознавство)», основною з яких названо підготовку педагогів професійного навчання з документознавства і викладачів ВНЗ з документознавства.

Дослідниками окреслюються чинники, які активізували підготовку документознавців за спеціальністю *015 Професійна освіта*, при чому аргументація актуальності цього освітнього явища представлена як вимога до професійно-ресурсної складової сфери документно-інформаційних комунікацій: «...Необхідність володіння методами аналізу й оцінки документообігу, технологіями методики збирання й обробки інформаційних потоків, методами створення і використання інформаційних ресурсів, управлінням інформацією в документно-інформаційних системах та ін. – ці та інші чинники сприяли активізуванню в закладах вищої освіти в Україні підготовки фахівців зі спеціальності 015 «Професійна освіта (Документознавство)» [6, с.134]. У цьому ж дослідженні акцентується на підготовці не тільки педагога, а й документознавця у предметній сфері. Зазначається (там само), що за спеціальністю 015 здійснюється підготовка фахівців на всіх рівнях освіти, в т.ч. й *магістра наук (кваліфікація – магістр наук з документознавства, документознавець)*». Мету фахової підготовки у статті автором означено як «...оволодіння студентом інтелектуальними засобами пізнання і організації майбутньої професійної діяльності у сфері документознавства в умовах сучасного конкурентного середовища; у формуванні організаційної та управлінської культури та індивідуального стилю професійної діяльності»; зазначено, що «...випускник може працювати документознавцем; документознавцем-аналітиком інформаційних служб, центрів, фірм; інспектором з контролю за виконанням доручень...» (курсив наш. – О.М., М.Ц.).

Наголос на одержанні додаткової кваліфікації зроблено й у статті Д. Чумаченко [7], яка посилаючись на [3, с.7] зазначає, що окрім професійної кваліфікації «3340 Педагог професійного навчання» «..бакалаври отримують

додаткову професійну кваліфікацію, залежно від обраної ними спеціалізації: – «3423 Агент із зайнятості й трудових контрактів»; – «3436 Помічник керівника».

Зважаючи на новизну спеціальності відмітимо, що динаміка документального потоку публікацій демонструє тенденцію до подальшого опрацювання проблем підготовки фахівців за спеціальністю *015 Професійна освіта (документознавство)*. Разом з тим питання, пов'язані з визначенням *необхідного і достатнього змісту підготовки документознавця за цією спеціальністю* не знаходяться поки що на рівні усвідомлення науковою спільнотою.

Мета дослідження полягає у виявленні суперечностей, наявних у цілях підготовки документознавців за спеціальністю *015.05 Професійна освіта (документознавство)*.

Виклад основного матеріалу

Очевидною є унікальність підготовки документознавців за двома різними спеціальностями – *015 Професійна освіта (документознавство)* і *029 «Інформаційна бібліотечна та архівна справа»* (освітня програма «Документознавство та інформаційно-аналітична діяльність»), що окреслює перспективи і надає можливість досліджень з порівняння сформованості знань, умінь і компетентностей майбутніх фахівців й одержання відповідей на питання, які стосуються кваліфікаційних вимог до документознавця у предметній сфері та його конкурентоздатності на ринку праці.

З'ясування питань, пов'язаних із «подвійною» кваліфікацією спонукає звернутись до основ професіології та педагогіки професійної вищої освіти.

Чи можливо у межах однієї спеціальності й виділеного нормативного часу підготувати повноцінного, конкурентоздатного фахівця, який одержує одночасно дві самостійні професії – педагога і документознавця - й вільно може обирати будь-яку з них? Звернемо увагу, що ці професії мають абсолютно відмінні об'єкти, структуру професійної діяльності, професіограми та професійні цінності й передбачають різну професійну культуру. Звернувшись до класифікації професій О. Клімова [4], відповідно до якої професія педагог відноситься до типу «людина-людина», а документознавець до типу «людина-знакова сис-

тема», згадаємо, що це й різні «образи світу» професіонала.

Проблемним питанням у підготовці документознавця за спеціальністю *015* є формування його «документознавчих» освітньо-кваліфікаційних характеристик. Об'єктивно така проблема може виникнути, оскільки проект стандарту вищої освіти спеціальності *015 Професійна освіта*, відповідно до галузі знань *01 Освіта*, акцентує, насамперед, *педагогічну, а не предметну складову* у цілях та змісті підготовки фахівця.

Укладання навчальних планів, у які необхідно вмістити психолого-педагогічну складову (яка має домінувати відповідно до галузі знань і спеціальності) і предметну (документознавчу) складову, яка б віддзеркалювала повноту одержаних майбутнім документознавцем знань і демонструвала їх відповідність кваліфікаційним вимогам до професіонала, є непростим завданням, насамперед, у частині змісту і обсягу документознавчої складової.

Усвідомлення складності цієї проблеми спонукає згадати перебіг процесів формування змісту освіти за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність», яка нині увійшла до спеціальності *029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Це був тривалий ітераційний процес, перебіг і результати якого предметно і системно досліджено у монографії В. Бездрабко «Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток» [1]. У дослідженні прослідковано етапи становлення документознавчої освіти (1995-2008 р.р.) – від перших зразків навчальних планів, розробки і затвердження державного стандарту вищої освіти України з «Документознавства та інформаційної діяльності» до пропозицій планів, прийнятих для навчання відповідно до розвитку тодішньої педагогічної наукової думки та документознавчої науки. Докладний аналіз проведено за назвами дисциплін, кількістю відведених на їх вивчення кредитів, охарактеризовано й аргументовано недоліки навчальних планів, що пропонувались у різні роки становлення освітньої спеціальності, а також виконано критичний аналіз змісту започаткованих магістерських програм. Надзвичайно цікавим є аналіз навчальних планів та робочих про-

грам підготовки документознавців відповідно до точок зору їх укладачів – провідників документознавчих ідей та авторів концепцій вітчизняного документознавства – С. Кулешова, Н. Кушнарєнко, Г. Швецової-Водки, М. Слободяника, А. Соляник. Накреслюючи перспективи реформації підготовки документознавців у сучасних умовах, В. Бездрабко резюмує, що незважаючи на множинність підходів, парадигма документознавчої освіти в основному була сформована, а підготовка документознавців унормована у відповідному державному стандарті вищої освіти України із спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Нині всі напрацювання щодо моделі знань, умінь і компетенцій фахівця документознавчого профілю акумульовано у Стандарті вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженому 12.12.2018 р.[10].

Аналогічний шлях проходить і спеціальність 015 Професійна освіта (документознавство). Зміст освіти для підготовки документознавця у межах спеціальності 015 Професійна освіта консолідується у навчальному плані, який, фактично будучи інформаційною моделлю підготовки фахівця, має дати відповідь на запитання: які саме дисципліни (документознавчого спрямування) дібрано до навчального плану підготовки документознавців за спеціальністю 015 Професійна освіта? Чи є цей добір науково обґрунтованим і достатнім для підготовки, як декларується, документознавця – фахівця з вищою освітою в галузі документно-інформаційних комунікацій у сучасному суспільстві з подальшою освітою на рівні «магістр наук» з документознавства?

Чумаченко Д. [7], досліджуючи проблему інтенсифікації навчального процесу шляхом пошуку більш ефективних засобів, форм та методів навчання, свідчить, що виконаний нею аналіз навчального плану спеціальності 015.05 «Професійна освіта (документознавство)» показав, що «...загальний обсяг навчального часу, виділеного на вивчення фахових дисциплін складає 12,5%, тобто лише 30 кредитів ЄКТС».

Структура і обсяг навчального плану за спеціальністю об'єктивно знаходяться у меж-

ах визначеної кількості годин, переліку дисциплін, а також видів навчальної, навчально-виробничої та виробничої практики, які повинні бути спрямовані на те, щоб поглибити і закріпити теоретичні знання студентів, ознайомити з майбутньою спеціальністю у галузі педагогічної діяльності відповідно до спеціальності 015 Професійна освіта. У зв'язку з цим у ситуації, коли майбутній фахівець не пов'язує свою кар'єру із педагогічною діяльністю, а бачить власні кар'єрні перспективи у сфері документно-інформаційних комунікацій, виникає питання про достатність його професійних знань і відповідність чинним кваліфікаційним вимогам.

У наукових публікаціях провідників підготовки документознавців за спеціальністю 015 Професійна освіта пропонується, як видно з роботи [6], згаданої раніше, вихід у межах спеціальності на рівень «магістра наук» – не в галузі професійної освіти (як передбачає спеціальність), а з документознавства.

Предметна область та нормативний зміст підготовки здобувачів вищої документознавчої освіти передбачають вивчення широкого кола питань та набуття фахових компетентностей, пов'язаних із документно-інформаційними системами установ. Однак, прихильники започаткування документознавчої освіти у нових спеціальностях та у науково-освітніх середовищах технічних навчальних закладів при формуванні навчальних планів і пропозиціях навчальних дисциплін часто зупиняють увагу, насамперед, на діловодстві як практичній сфері роботи з документами та на комп'ютерних технологіях опрацювання документів.

До прикладу, огляд навчальних планів, які пропонуються вищими закладами освіти технічного спрямування для підготовки документознавців, підтверджує* їх наповнення дисциплінами з «діловодними», «діловодно-комп'ютерними» або просто «комп'ютерними» назвами: «Діловодство» (14 кредитів), «Комп'ютерні технології в діловодстві» (6 кредитів), «Електронний документообіг» (8 кредитів),

*Дані взято з навчального плану (2016-2017 н.р.), розміщеного на сайті одного з технічних вищих навчальних закладів, кафедра інформаційних систем і технологій якого здійснює підготовку за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

«Інформатика та комп'ютерна техніка» (8 кредитів), «Комп'ютерні мережі та телекомунікації» (5 кредитів), «Веб-технології та Веб-дизайн» (11,5 кр.), «Системи управління базами даних» (8 кр.), «Прикладне програмне забезпечення» (3 кр.), «Сучасне програмне забезпечення» (3 кр.), «Інтернет-технології та ресурси» (3 кр.) та іншими подібними за суттю дисциплінами. Не маючи на меті у даній статті здійснювати аналіз оприлюднених навчальних планів щодо наявності тих або інших дисциплін, їх змістового наповнення, послідовності викладання та запропонованих обсягів, зазначимо, що вони потребують обґрунтувань і корегувань стосовно наповнення змістом – не прикладним діловодно-комп'ютерним, а теоретико-методологічним в галузі документознавства та документно-комунікативної діяльності.

Очевидно, що виконання *освітньо-наукової програми* здобуття ступеня вищої освіти магістра з документознавства, потребує більш глибокої теоретичної підготовки на рівні бакалаврату, наявності проблемно-орієнтованих та теоретико-методологічних знань, широкого світогляду у предметній сфері, оволодіння спеціальними методами досліджень, орієнтування у міжпредметних зв'язках документознавства тощо.

Документознавча освіта у межах спеціальності *015 Професійна освіта* знаходиться у стадії становлення. Міркування Н. Кушнарєнко щодо формування змісту документознавчої освіти у часи становлення спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» а саме, що складність визначення оптимальної номенклатури навчальних дисциплін, їх змістового наповнення та послідовності викладання ускладнюється молодим статусом спеціальності, відсутністю наукових досліджень та відсутністю концептуальних засад викладання дисциплін документознавчого циклу [наведено за 1, с.231], сьогодні є актуальними вже для спеціальності *015 Професійна освіта (документознавство)*.

Наукова новизна виконаного дослідження полягає у окресленні проблем підготовки фахівця за освітньою спеціальністю *015 Професійна освіта*, здатного працювати у документознавчій сфері. Охарактеризовано суперечності між вимогами нормативного змісту підготовки здобувачів вищої освіти з документознавства відповідно до стандарту вищої документно-інформаційної освіти за спеціальністю *029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа* та відмінністю теоретичного змісту предметної області, цілей навчання, об'єктів вивчення й діяльності студентами спеціальності *015 Професійна освіта (документознавство)*.

Висновки. «Молодий» статус спеціальності *015 Професійна освіта (документознавство)* підтримується науковими та навчально-методичними здобутками, одержаними фахівцями з документознавства, професіологами документознавчої сфери та педагогами-практиками за майже 25-річний термін розвитку спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Протягом цих років була концептуально сформульована модель документознавця, здатна до розвитку та еволюції, напрацьований досвід укладання навчальних планів для різних спеціалізацій, у науковому полі України функціонує система формальних і неформальних наукових комунікацій, виконуються системні дослідження з різних аспектів підготовки документознавців, значна кількість високопрофесійних випускників-документознавців працюють на відповідальних посадах.

Осмилення цієї, у широкому розумінні, науково-педагогічної школи документознавства нинішнім контингентом науковців, що долучились до реалізації документознавчої освіти, буде на користь розвитку спеціальності *015 Професійна освіта (документознавство)* і спонукатиме до нових досліджень і рішень щодо її подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Бездрабко В. Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток. Київ, Четверта хвиля. 2009. 720 с.
2. Демуз І. Підготовка фахівців з документознавства у межах спеціальності *015 «Професійна освіта»*: виклики сьогодення. Соціум. Документ. Комунікація. Серія: Історичні науки. 2018. Вип. 5. С. 282-295.

3. Жижко Т.А., Гуменюк Т.Б., Титова Н.М., Субіна О.О. «Освітньо-професійний комплекс: 015 Професійна освіта. Документознавство». Київ : Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2017. 192 с.
4. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2004. 304 с.
5. Чумаченко Д. В. Основні складові методики навчання електронному діловодству майбутніх бакалаврів професійної освіти. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2016. Вип. 54. С.223-227.
6. Семенов О. Курс академічної культури у підготовці майбутніх фахівців спеціальності 015 «Професійна освіта. Документознавство». Актуальні проблеми вищої професійної освіти України: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції 20 березня 2018 р. Київ : НАУ, 2018. С.134-138.
7. Чумаченко Д. В. Аналіз стану підготовки педагогів професійного навчання з документознавства в педагогічних університетах. Освітній дискурс. Гуманітарні науки. 2018. Вип. 7. С. 64-73.
8. Стандарт вищої освіти України другий (магістерський) рівень, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/proekti-standartiv-vishoyi-osviti>. (дата звернення: 15.12.2018).
9. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-bakalavr.pdf> (дата звернення: 25.12.2018).

References

1. Bezdrabko, V. (2009). Documentation in Ukraine: Institutions and Institutions and Successful Development. Kyjiv: Chetverta khvylja [in Ukrainian].
2. Demuz, I. (2018). Training of Documentation Specialists within the Specialty 015 “Professional Education”: Challenges of the Present. Socium. Dokument. Komunikacija . Serija: : Istorychni nauky, 5, 282-295 [in Ukrainian]
3. Zhyzhko, T., & Ghumenjuk, T., & Tytova, N., Subina, O. (2017). “Educational and professional complex: 015 Professional education. Documentation”. Kyjiv: Vydavnytvo Nacionaljnogho pedagoghichnogho universytetu imeni M. P. Draghomanova [in Ukrainian]
4. Klimov, Ye.A. (2004). Psikhologiya professionalnogo samoopredeleniya: Ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zavedeniy. M.: Izdatelskiy tsentr «Akademiya» [in Russian].
5. Chumachenko, D. (2006). The main components of the methodology of teaching e-business to future bachelors of professional education. Naukovyj chasopys NPU imeni M. P. Draghomanova. Serija 5: Pedagoghichni nauky: realiji ta perspektyvy, 5, 223-227 [in Ukrainian]
6. Semenogh, O. (2018). The course of academic culture in the training of future specialists specialty 015 “Professional education. Documentation”. Actual problems of higher professional education of Ukraine: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, (pp.134-138). Kyjiv: NAU [in Ukrainian]
7. Chumachenko, D. (2018). Analysis of the training of teachers of vocational training in document science at pedagogical universities. Osvitnij dyskurs. Ghumanitarni nauky, 7, 64-73 [in Ukrainian]
8. The standard of higher education of Ukraine is the second (master’s) level, branch of knowledge 01 Education/Pedagogy, specialty 015 Professional education (by specialization) (2018). Retrieved from:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/proekti-standartiv-vishoyi-osviti> [in Ukrainian]
9. The standard of higher education in the specialty 029 “Information, Library and Archival Affairs” for the first (Bachelor) level of higher education (2018). Retrieved from:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-bakalavr.pdf> [in Ukrainian]